

О.О. Кузнєцов,
кандидат юридичних наук, доцент
(Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля)

Тенденції розвитку судової експертизи

Ключові слова: *судова експертиза; тенденції розвитку.*

Історія і тенденції розвитку судової експертизи, як процесуального інституту, відносяться до історії процесуального права як елементу історичної науки про право і державу, а історія розвитку наукових уявлень про експертизу – до змісту історії правової науки [1, 253].

Виникнення і формування судової експертизи стало результатом тенденцій диференціації та інтеграції наукового знання, як одного з проявів впливу науково-технічного прогресу на судочинство. Кримінальна юстиція, котра виникла разом з державою, вимушена була вирішувати проблему шляхів, що ведуть до встановлення істини у правосудді. Ще стародавні мудреці стверджували, що не можна зрозуміти білого, не знаючи чорного, гучного без тихого, правдивого без помилкового. Клятвопорушення народилося тоді, коли з'явилися клятви та неправдиві свідчення, тоді суд почав відшукувати істину. Як тільки до вжитку увійшли письмові документи, стали плодитися і фальшивки.

Останніми роками тенденція процесу відкриття загальних закономірностей для різних класів і типів досліджуваних явищ, що розширяється, свідчить про те, що наука підійшла до стану, характерного для зміни наукових парадигм. Система знань про судову експертизу досягла такого етапу, на якому одержали осмислення концептуальні основи і теоретичні узагальнення [2; 3, 6, 11; 4, 6–13; 5; 6, 3–15; 7; 8, 117–174].

Хоча парадоксальним і почасті закономірним побічним результатом цих досягнень стало відставання людини, – не

тільки споживача витягнутої інформації, але й самого її здобувача, дослідника. Не встигаючи освоювати щоденно технічну новизну так, щоб поводитися з нею вільно, як годиться господарю, вона потрапляє у становище телеглядача. Дивитися на незліченні екрани вона може, відомості, які на них спалахують, частково розуміє, але перестає усвідомлювати звідки вони беруться і, головне, як керувати їх джерелом. По суті, це грізна біда, втрата компетентності, що призводить до невиправданих перевитрат робочого часу, засобів і енергії. Дослідження стають все більш коштовними, але вони не завжди викликані реальною необхідністю; не кожна одиниця інформації дістається за мінімально можливою ціною.

У чому їх джерело? Частково – у поспіху. Замовники – слідчий, суд, котрі висувають перед експертом завдання, нерідко вимагають вирішити його найскоріше, незважаючи ні на що. При такому стані речей простіше “копіювати”, ніж сісти і трохи поміркувати. І це входить у звичку, стає стилем роботи. Проте головна причина, на наш погляд, у втраті спадкоємності, традиції наукових шкіл. Експерт, котрий пройшов школу у справжнього вченого, ніколи не стане ганьбити себе непродуманою, поверховою, “непривабливою” роботою. Але за дослідницьку працю все частіше доводиться братися людям невисокої культури, які навчені лише ремеслу – технічним прийомам, набору методик, а то й одній єдиній методиці. Вони, звичайно, теж працюють плідно, але вузькість кругозору, відсутність самостійної

думки обідняє роботу, зводить її до рівня сумовитого виконання.

Кого тут звинувачувати? Вважаємо що, не тих, хто працює. Наука розвивалася екстенсивно, внаслідок чого з'явилася безліч нових інститутів, установ, відірваних від вікової традиції, почали домінувати бюрократичні і технократичні методи керівництва науково-дослідною роботою. І вихід з цього стану, до якого вступила наука, навряд чи пройде безболісно, адже він торкається традицій, що склалися, відчуттів і навіть амбіцій багатьох людей – представників тих або інших наукових шкіл, що склалися десятиліттями, – і тому може натрапити на образи, нерозуміння, уражену самолюбність, докорінну зміну творчих планів і звичних стереотипів. У цьому русі необхідно побачити головне: значні зміни всієї наукової суті зовсім не означають повної

відмови від колишнього знання. Це зміни на краще стилю наукового мислення з тим, щоб на основі досягнутого, що йде своїми витоками у попередні періоди, здійснити якісний перехід на новий ступінь розвитку науки про судову експертизу. Створити підстави для досягнення високого рівня знань, для безперервної зміни їх на шляху адекватного віддзеркалення досліджуваних закономірностей формування, зміни і відображення криміналістично значущих властивостей і ознак об'єктів різних класів у різних фазах їх існування, включаючи взаємодію у типових ситуаціях подій, що розслідуються. Формувати розвинену мережу науково-експертних установ судових експертиз з чітко вираженою науковою орієнтацією, вдосконалювати теоретичні основи предметних галузей спеціальних знань.

Список літератури:

1. *Белкин Р.С.* Курс советской криминалистики. Учебное пособие. – Т. II. Частные криминалистические теории. – М.: РИО Академии МВД СССР, 1978.
2. *Винберг А.И., Малаховская Н.Т.* Судебная экспертология: Общетеоретические и методологические проблемы судебных экспертиз. – Волгоград: НИИ РИО ВСШ МВД СССР, 1979.
3. *Клименко Н.І.* Судова експертологія: Курс лекцій: – К.: Ін Юре, 2007.
4. *Комиссарова Я.В.* О понятии предмета экспертизы // Судебная экспертиза: Межвуз. сб. науч. ст. / Под ред. А.Г. Егорова. – Саратов, 2001. – Вып. 1.
5. Основы судебной экспертизы. – Часть 1. Общая теория. – М., 1997.
6. *Прохоров-Лукин Г.В.* Предмет судебной экспертизы и общие основания деления экспертных задач на категории // Криминалистика и судебная экспертиза. – 2001. – Вып. 50.
7. *Сегай М.Я., Стринжа В.К.* Судебная экспертиза материальных следов-отображений (Проблемы методологии). – К.: Ін Юре, 1997.
8. Судова експертиза: нормативно-правове регулювання та наукові коментарі: Навчально-довідковий посібник. – Харків: Одиссей, 2004.

РЕЗЮМЕ

Работа посвящена тенденциям развития судебной экспертизы на современном этапе.

SUMMARY

The work is devoted to the progress trends of judicial examination on a modern stage.

*Рекомендовано кафедрой
кримінального процесу та криміналістики*

Подано 23.05.08